

Актуальні питання організації проведення судових експертиз у кримінальному провадженні

Юлія Черноус,

д-ка юрид. наук, проф., Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>, e-mail: chornous@ukr.net

Тетяна Лелюк,

д-ка філософії, Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6085-1638>, e-mail: tetianasinoverska2209@gmail.com

Досліджено питання, які стосуються нагальних питань організації проведення судових експертиз у кримінальному провадженні. Із урахуванням правових і соціально-політичних змін в Україні, а також сучасних тенденцій розвитку науки й техніки виокремлено актуальні напрями організації проведення судово-експертних досліджень.

Ключові слова: *судова експертиза; організація розслідування; законодавство; воєнний стан.*

Current management issues of forensic examinations in criminal proceedings

Yulia Chornous, Tetiana Leliuk

Issues related to the urgent issues of management of forensic examinations in criminal proceedings have been studied. Taking into account legal and socio-political changes in Ukraine, as well as modern trends in development of science and technology, current directions of management of forensic researches are highlighted.

Keywords: *forensic science; investigation management; legislation; martial law.*

Діяльність із розслідування кримінальних правопорушень за сучасних умов, за стрімкого розвитку науки й техніки потребує використання спеціальних знань у різних формах, до основної з яких належить проведення судових експертиз. Важливою умовою ефективного розслідування кримінальних правопорушень є його криміналістичне забезпечення, яке виражається, зокрема, і під час проведення судових експертиз у кримінальному провадженні.

Підвищення ефективності проведення судових експертиз у кримінальному провадженні залежить від стану її організації, відповідності сучасним потребам практики боротьби зі злочинністю та науково-технічним досягненням, покликаним задовольнити ці потреби. Організація є одним із ключових елементів процесу розслідування кримінальних правопорушень, сутність якої полягає у сукупності організаційно-розпорядчих дій суб'єкта досудового розслідування (слідчого, дізнавача, детектива, прокурора) із метою забезпечити досягнення завдань кримінального провадження. Систему такої організації у її конкретному виразі регламентовано законодавством і відомчими нормативними актами.

Розглядаючи основи організації проведення судових експертиз у кримінальному провадженні, слід констатувати, що їх можна розподілити на три етапи, для кожного з яких характерні свої специфічні особливості:

- 1) підготовчий (характеризується процесом прийняття рішення про необхідність призначення та проведення судової експертизи);
- 2) робочий (попередній аналіз матеріалів, поданих для експертного дослідження, і безпосереднє проведення експертизи);
- 3) завершальний (винесення висновку експерта, оцінка результатів проведеної експертизи слідчим).

Окремі науковці виокремлюють напрями використання висновків експерта, метою яких є:

- у доказуванні — отримання нових доказів, перевірка інших доказів, формування комплексів доказів;
- у тактичному плані — висунення й перевірка версій, моделювання механізму кримінального правопорушення, подолання протидії розслідуванню;

- в організаційному плані — обґрунтування рішень, які приймає слідчий у розслідуваному кримінальному провадженні;
- у профілактиці злочинів — установлення обставин, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень [1].

Не менш важливим аспектом в організації проведення судових експертиз є налагодження взаємодії між слідчим та експертною установою або окремим експертом задля отримання належної консультації з окремих питань, що стосуються визначення предмета експертного дослідження, формулювання завдань експертизи, відбору матеріалів, тощо.

Відсутність належної організації взаємодії між органами досудового розслідування й експертними установами або окремими експертами може спричинити проблеми, пов'язані із:

- неналежним або низьким рівнем підготовки об'єктів експертного дослідження (наприклад, вилучення непридатних слідів тощо);
- помилками у процесі складання процесуальних документів;
- постановкою питань, що не стосуються предмета дослідження (приміром, некоректні або неточні формулювання).

Саме тому важливо налагодити ефективну взаємодію між органами досудового розслідування й експертними установами, аби запобігти проблемам, які виникають на різних етапах призначення та проведення експертних досліджень у кримінальному провадженні. Із цією метою важливого значення набуває необхідність належного правового забезпечення цієї діяльності: зокрема, розроблення окремої інструкції про організацію взаємодії підрозділів Національної поліції України із Експертною службою Міністерства внутрішніх справ та її структурними підрозділами. Такий нормативно-правовий акт міститиме основні завдання, принципи, а також організаційні основи взаємодії підрозділів Національної поліції України з підрозділами Експертної служби Міністерства внутрішніх справ на різних її етапах.

Окрім того, в умовах активного розвитку інформаційних технологій Україна поступово переходить до впровадження електронного судочинства, активно поширюється електронний документообіг. Із цією метою вважаємо за доцільне передбачити можливість його викладу та зберігання в електронній формі — задля забезпечення збереження матеріалів досудового розслідування (зокрема, висновку експерта), запобігання їхній утраті або знищенню внаслідок ведення активних бойових дій на території нашої держави, окупації та деокупації території.

На підтримання викладеної вище пропозиції варто зауважити, що Законом України від 01.06.2021 р. № 1498-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування» [2] внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України): його доповнено ст. 106-1, положеннями якої визначено правові та процесуальні основи використання інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування в діяльності учасників кримінального провадження. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 106-1 КПК України слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд, а також захисник (за його згодою) використовують, а інші учасники кримінального провадження можуть використовувати інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування під час реалізації своїх повноважень, прав та інтересів [3].

До того ж, унаслідок широкомасштабного вторгнення на територію нашої держави та численну кількість воєнних злочинів російської федерації проти України, яка продовжує збільшуватися, усе більшої актуальності набуває необхідність розширення міжнародної співпраці для проведення судових експертиз як один із актуальних напрямів організації проведення судових експертиз у кримінальному провадженні.

Отже, важливість належної організації проведення судових експертиз пояснюється тим фактом, що сьогодні вона залишається одним із провідних та ефективних засобів доказування. Призначення та проведення судових експертиз є основною

складовою досудового розслідування. Відомості, здобуті завдяки проведенню судової експертизи, дають змогу надалі максимально об'єктивізувати процес доказування, а результати судової експертизи є одними з основних доказів під час розслідування кримінальних правопорушень.

Серед актуальних напрямів організації проведення судових експертиз у кримінальному провадженні ми виокремлюємо:

- налагодження ефективного механізму взаємодії між підрозділами Національної поліції України й Експертною службою Міністерства внутрішніх справ та її структурними підрозділами (шляхом прийняття єдиного нормативно-правового акта);
- запровадження нових технологій (зокрема, у сфері інформаційно-телекомунікаційних мереж);
- розширення міжнародної співпраці (для залучення широкого кола іноземних експертів для проведення експертиз як в Україні, так і за її межами).

Таку саму пропозицію (із метою підвищення ефективності проведення судових експертиз у кримінальному провадженні) слушно висловити щодо організації взаємодії з іншими державними спеціалізованими установами: зокрема, науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України й іншими суб'єктами, визначеними у ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-XII [4].

Перелік джерел посилання

1. Ортинський В. Сутність та цілі використання судових експертиз під час досудового розслідування кримінальних проваджень. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2021. Вип. 8. № 1 (29). DOI: 10.23939/law2021.29.001 (дата звернення: 10.08.2023).
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування : Закон України від 01.06.2021 р. № 1498-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#Text> (дата звернення: 10.08.2023).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 10.08.2023).
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 10.08.2023).

Застосування безпілотних повітряних суден під час проведення військових досліджень

Володимир Чупрун,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5879-0250>; e-mail : chvt5676@gmail.com

Олександр Гур'єв,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8811-7627>, e-mail : alvg473@gmail.com

Максим Шипілов,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7633-7425>; e-mail : shmaxim75@gmail.com

Зазначено напрями проведення судових військових експертиз в умовах дії правового режиму воєнного стану. Визначено доцільність використання судовими експертами під час проведення огляду об'єктів дослідження безпілотних повітряних суден гелікоптерного типу.

Ключові слова: *судова військова експертиза; військові дослідження; безпілотне повітряне судно; безпілотне повітряне судно гелікоптерного типу.*